

Da Kronprins Frederik fik Marie

– en kongelig mediebegivenhed anno 1790

Af John Maalø Larsen

Årets helt store kongelige begivenhed var Kronprins Frederiks bryllup med australske Mary 14. maj 2004.

En lige så stor kongelig begivenhed var Kronprins Frederiks bryllup med hessiske Marie 31. juli – 1790!

Marie Sophie Frederikke (1767 – 1852) var datter af Landgrev Carl af Hessen og Louise af Danmark, Christian d. VII's søster – altså kronprinsens kusine. Da hendes far fik hvervet som statholder i hertugdømmerne Slesvig og Holsten, flyttede familien ind på Gottorp Slot nær Slesvig by.

Hertil ankom Kronprins Frederik (1768 – 1839; kong Frederik VI 1808 – 1839) nitten år gammel i 1787. Alle vidste, han var ude efter en brud, og han valgte da også sin et år ældre kusine. Valget var ikke populært; tyske Marie kunne ikke et ord dansk, statsadministrationen var stærkt præget af tysktalende embedsmænd,

Fig. 1. Jens Juels portrætter af Frederik og Marie. Gengivet efter Politikens Danmarks-historie.

Struensee var kun femten år tidligere blevet henrettet for majestætsfornærmelse – alt tysk blev lagt for had af den jævne befolkning. Men kronprinsen holdt på sit, og der skete da også det, at det kongetro danske folk modtog parret med overvældende hyldest.

Selve brylluppet stod på Gottorp Slot 31. juli 1790. Efter festlighederne fulgte et triumftog gennem det sydlige Danmark til København, hvortil parret ankom 14. september til en nærmest hysterisk modtagelse.

Vi har et nøje kendskab til disse begivenheder bl.a. takket være boghandler Christian Malling i København. Han udgav et omfangsrigt skrift med den omstændelige titel »**Den mueligst fuldstændige Beskrivelse over Højtidelighederne i Anledning af Kronprinds Friedrichs og Kronprindsesse Mariæ Formæling paa Gottorp den 31 Juli 1790, og Indtog i Kjøbenhavn den 14 September s. A. Udviiste overalt, og samlede til Afmindelse for Efterlægten.**«

Skriftet består af flere dele, alle henvendt til kronprinseparret: En florumvunden indledning på 5 sider – 120 sider om selve bryllupsfestlighederne i Slesvig – 28 sider om toget fra Slesvig til Frederiksberg – 107 sider om festlighederne i forbindelse med indtoget i København – 100 sider om festlighederne i det øvrige Danmark/Norge – og endelig et tillæg om yderligere festligheder i København; i sandhed et omfang der slår selv det tykkeste bryllupsnummer af Billedbladet med adskillige længder – og det helt uden illustrationer!

I delen om toget fra Slesvig til Frederiksberg kan man læse om »**Glædestegnene og Dekoratio-**

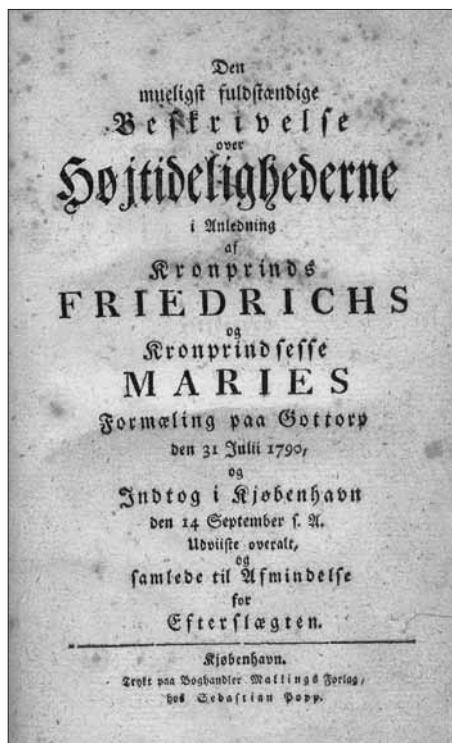

Fig. 2. Forsiden af Mallings bog.

nerne som viisdes paa Deres Kongelige Højheders Rejse fra Got- torp i Slesvig til Friedrichsberg i Sjælland.«

På siderne 19 – 21 hedder det:

Nyborg. Klokken 11. Formiddag den 12. September ankom Deres Kongelige Højheder i højeste Velgaaende her til Byen, og efter en Times Ophold paa Postgaarden (byens dengang førende hotel) afsejlede herfra igjen med en god Vestenvind, saa De efter lidt meer end halvtredje (toenhalv) Times ønskelig Sejlads betraadde den Sjellandske Kyste.

Til Beviis paa Nyborgs Indvaaneres almindelige Glæde var foranstaltet:

- 1) Et ridende Korps, til hvis Anfører Postmester Bruun var valgt af Selskabet, modtog Deres Kongel. Højheder en Miil uden for Byen (dvs. ved Aunslev), og eskorterede Højstsamme hertil. Korpsets Uniform bestod i korte grønne Trøjer med paillegule Opslag og Skærf, Staalsabler og runde Hatte med Guldresser. Standarten (fanen) var af Taft, blaat paa den ene og rødt paa den anden Side. Paa den blaa Hessiske Kouleur (farve) var anbragt Hans Kongel. Højheds Kronprindsens, og paa den Danske røde Hendes Kongel. Højheds Kronprindsessens Navn, som en Allegorie paa den høje Formæling. Begge Navne vare omgivne med den Borgerlige Ærekrands, hvorunder Formælingsdagens Datum var anbragt; alt sammen paa Selskabets egen Bekostning anskaffet.
- 2) Ved Postgaarden bleve Deres Kongelige Højheder modtagne af 12 Jomfruer i hvide Klæder, prydede med Guirlander, samt udslaget Haar med levende Blomsterkrandse paa, og i Hænderne Kurve med Blomster, hvilke sang en Velkomstsang, og derpaa parviis gik foran de Højkongel. Herskaber til Skibsbroen (for enden af nutidens Adelgade), og udstrøede Blomster; og da Højstsamme vare ledsagede om Bord, bestege disse Jomfruer et dertil med Musik og Kanoner indrettet Skib, og istemmede atter undervejs paa Vandet en Sang.

Det Ridende Korps havde ligeledes et Skib med Musik og Kanoner, som det i en Hast gik om Bord paa, for at ledsage og synge paa den anden Side af Deres Kongel. Højheders Skib.

Efterat dette vexelviis var skeet en Miilvejs ud paa Vandet (til lidt øst for Knudshoved) under Musik og Kanoners Lyd fra begge Skibene, saa vendte de tilbage igjen til Nyborg under et Afskeds Hurra, og endte denne kjere Dags Fornøjelser med et Bal, som varede indtil Morgen.

I øvrigt paraderede den Dag, under en idelig afoexlende Kanonade

fra Fæstningen, Byens Borgerskab (borgervæbningen, en slags hjemmeværn) med Musik og flyvende Fane, saavel som den dertil beordrede Ærevagt af det Nyborgske Garnisons Kompagnie (fæstningens faste militære mandskab).

Om Tirsdagen, da Indtoget skede i Kjøbenhavn, blev et smukt Fyrværkerie afbrændt Kl. 7¹/₂ om Aftenen. Alle Huse og Gaarde, endog Slavevagten (det militære stokhus for enden af Stendamsgade ud til Slotssøen; rummede folk dømt til strafarbejde), vare den Aften ogsaa illuminerede til langt ud paa Natten; og et af Byen i den Anledning anskaffet overmaade stort Kongeflag vajede samme Dag førstegang fra Skibsbroen.

De forommældte Sange vare følgende:

Velkomstsang ved Ankomsten til Nyborg.

Melodie: Skaberen skued den nyskabte Klode.

*Folkets Lykønskning vor Læbe udtoner,
Landenes Glæde forkynder vor Sang.
See, Hun er kommen, for Hvem Millioner
Himlen bestormer med Ønskernes Klang.
O, hør dem, Alfader! Bønhør du vort Raab!
Saa glædes alt Folket, saa krones dets Haab.*

*Dig, o Prindsesse, tilkommer vor Hæder,
Dig, vær velsigned! Vor Friderichs Brud!
Himlen beskjere (unde) Dig alle de Glæder,
Fromme Fyrstinder kan vente af Gud!
Velkommen! Velkommen! Vor Friderichs Lyst!
Bliv Dannemarks Engel! Saa høres vor Røst.*

Afskedssang ved Bortrejsen fra Nyborg.

Mel. Naar Østens Straale mildt udbreder...

*Rul sagte, Bæltets stolte Bølger,
See, Himlens Øje (Gud), Kølen følger,
Som bærer Prindsens høje Brud.
Bring Hende glad til fjerne Bredde (Sjælland!)
Og da med Friderich Hun træde
Paa Brødres Land, velsignt af Gud.*

*Farvel da, Landets Dyrebare!
Lyksalighedens hele Skare
Ledsage Dig til Kongens Gaard!
Dig Folkets Glæde-Raab modtage!
Og Guders rene Fryd Du smage
I mange, mange Leve-Aar!*

På trods af den strålende start på det kongelige ægteskab endte det ulykkeligt. Marie fødte otte børn; de seks døde som spæde, de to overlevende var piger. For første gang siden oldenborgerne med Christian I kom på tronen i 1448, var der ingen mandlig tronarving. Dette lagde et så stort pres på kronprinsessen, at hun ikke magtede at få flere børn, og da hun samtidig fik en alvorlig underlivssygdom, betød det ophør af det ægteskabelige samliv. I stedet fik kronprinsen en maitresse, Danmarks sidste officielle kongelige elskerinde, Frederikke Dannemand. Marie accepterede forholdet og bar sin skæbne med ophøjet ro. Sygdom til trods overlevede hun Frederik med tretten år.

Historien om kronprinseparrets korte nyborgophold har et lille ekstraafsnit. På Tøjhusmuseet i København opbevares en fane. Der står på en påslået messingplade, at den er fra »*Nyborg Borgervæbning Ophævet 1870*« – se figur 3. Som det fremgår af billederne, passer den godt til beskrivelsen af den fane, postmester Bruuns ridende korps ifølge Malling var udstyret med; dog er bundfar-

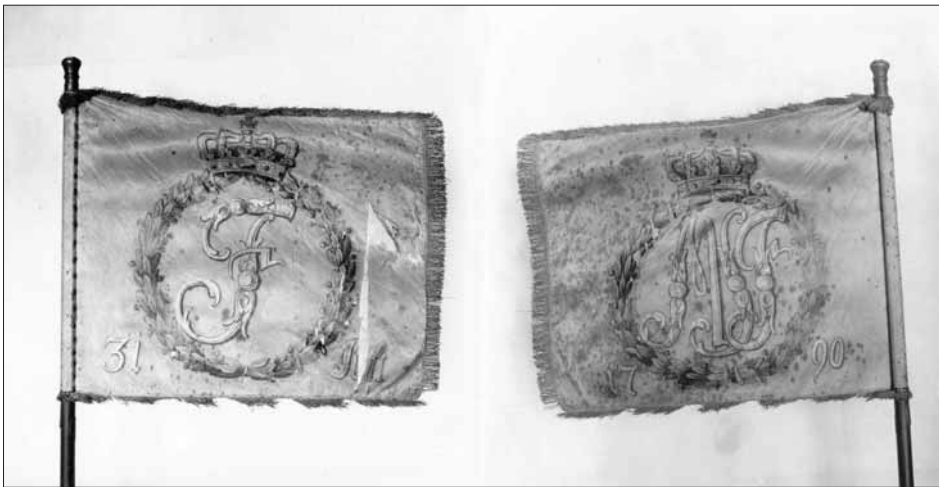

Fig. 3. Nyborg Borgervæbnings fane. Foto: Tøjhusmuseet (1931).

ven på begge sider hvid og ikke blå og rød. Spørgsmålet er, om man i Nyborg har haft to faner fra bryllupsåret, uden Malling har nævnt det, eller om han måske har husket forkert vedr. farven?

Hvis vi holder os til, at det nok er én og samme fane, må den på et tidspunkt være overgået fra Bruuns civile korps til den militære borgervæbning – måske i 1801, da krigstruslen gjorde, at der udsendtes et nyt reglement om oprettelse af borgervæbninger i alle købstæder. Der skulle nu være to afdelinger i hver by, altså manglede man en fane til den ene afdeling. Af væbningens armaturliste fra 1854 fremgår det, at den har »1 fane med overtræk, ubrugelig«. Det stemmer overens med, at den da er 64 år gammel og har en udformning, der ikke passer sig for en borgervæbningsfane, hvis dug efter Treårskrigen (1848-50) naturligvis skulle være Dannebrog.

Tak til Klaus Hartwig, Felsted, der gjorde mig opmærksom på eksistensen af Mallings bog og velvilligt stillede den til rådighed for mig!

Kilde- og litteraturliste:

Afdøde postmester og lokalhistoriker C. C. Niensens private optegnelser og fotos vedr. Nyborg Borgervæbning, herunder dens fane, velvilligt stillet til rådighed af hans barnebarn Jesper Bolund Nielsen. Materialet er nu overdraget til Nyborg Lokalhistoriske Arkiv.

Lauring, Palle: *Danske Konger og Dronninger*. 1999

Malling, Christian: *Den mueligst fuldstændige Beskrivelse over Højtidelighederne i Anledning af Kronprinds Friedrichs og Kronprindsesse Maries Formæling paa Gottorp den 31 Juli 1790, og Indtog i Kjøbenhavn den 14 September s. A. Udviiste overalt, og samlede til Afmindelse for Efterslægten*. 1790

Politikens Danmarkshistorie, bd. 10. 1964